

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

III. ÚS 49/2024-25

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Roberta Šorla a sudcov Petra Straku a Martina Vernarského (sudca spravodajca) v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľky [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], zastúpenej Mgr. Vladimírom Šárnikom, advokátom, Rožňavská 2, Bratislava, proti uzneseniu Okresného súdu Skalica č. k. 2Cpr/4/2014-360 z 20. marca 2023 takto

r o z h o d o l :

1. Uznesením Okresného súdu Skalica č. k. 2Cpr/4/2014-360 z 20. marca 2023 **bolo porušené** základné právo sťažovateľky na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky.
2. Uznesenie Okresného súdu Skalica č. k. 2Cpr/4/2014-360 z 20. marca 2023 **zrušuje** a vec **vracia** Okresnému súdu Senica na ďalšie konanie.
3. Okresný súd Senica **je povinný** nahradiť sťažovateľke trovy konania **530,86 eur** a zaplatiť ich právnomu zástupcovi sťažovateľky do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
4. Vo zvyšnej časti ústavnej sťažnosti **nevyhovuje**.

O d ô v o d n e n i e :

I.

1. Sťažovateľka sa ústavnou sťažnosťou doručenou ústavnému súdu 12. júna 2023 domáha vyslovenia porušenia svojho základného práva vlastníť majetok podľa čl. 20 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy uznesením okresného súdu označeným v záhlaví tohto uznesenia. Navrhuje napadnuté uznesenie zrušiť a požaduje tiež náhradu trov konania pred ústavným súdom.

II.

Skutkové východiská

2. Sťažovateľka sa v konaní pred okresným súdom domáhala proti mestu Gbely ako žalovanému (zriaďovateľovi základnej školy) určenia neplatnosti odvolania sťažovateľky z funkcie riaditeľky základnej školy a náhrady funkčného platu (pôvodne vo výške 18 192 eur, po čiastočnom späťvzati z 27. februára 2018 vo výške 7 031 eur). Sťažovateľka v konaní nebola úspešná a rozsudkom bol žalovanému priznaný nárok na náhradu trov konania v plnom rozsahu. Následne uznesením okresného súdu z 18. októbra 2022 vydaným vyšším súdnym úradníkom bola sťažovateľka zviazaná zaplatiť žalovanému náhradu trov konania 13 347,76 eur. Uvedená suma pozostáva z trov právneho zastúpenia, a to 1/ odmeny za 14 úkonov právnej služby a prináležiacich režijných paušálov, 2/ náhrady za stratu času, 3/ náhrady cestovného (náhrada za stratu času a cestovného v súvislosti s 9 pojednávaniami a verejným vyhlásením rozsudku) a 4/ 20 % DPH.

3. Na základe sťažnosti sťažovateľky proti uzneseniu vyššieho súdneho úradníka okresný súd uznesením z 20. marca 2023 vydaným sudcom uznesenie vyššieho súdneho úradníka zmenil tak, že sťažovateľku zviazal zaplatiť žalovanému náhradu trov konania vo výške 13 022,38 eur, pričom jej umožnil splácať predmetnú sumu v mesačných splátkach po 360 eur. Vo vzťahu k námietke sťažovateľky týkajúcej sa neúčelnosti trov s poukazom na okolnosť, že žalovaný si v rozpore s dobrými mravmi zvolil právneho zástupcu z opačného konca republiky (žalovaný – mesto Gbely, konajúci súd – Skalica, sídlo právneho zástupcu žalovaného – Košice), okresný súd poukázal na závery nálezu ústavného súdu vo veci sp. zn. I. ÚS 41/2021. Konštatoval, že otázku vhodnosti voľby advokáta, a tým aj účelnosti vynaložených nákladov na cestovné nemožno posudzovať z hľadiska sídla jeho advokátskej kancelárie. Základným právom každého vyplývajúcim z čl. 47 ods. 2 ústavy je právo zvoliť si ktoréhokoľvek právneho zástupcu uvedeného v zozname advokátov.

4. S účinnosťou od 1. júna 2023 nastali viaceré zmeny v organizácii všeobecných súdov, ich príslušnosti a obvodov (tzv. nová súdna mapa). Podľa § 181 ods. 1 písm. j) zákona č. 371/2004 Z. z. o sídlach a obvodoch súdov Slovenskej republiky a o zmene zákona č. 99/1963 Zb. Občiansky súdny poriadok v znení neskorších predpisov výkon súdnictva, všetky práva a povinnosti vrátane správy majetku štátu, práv a povinností z pracovnoprávných vzťahov a štátnozamestnaneckých vzťahov a iných právnych vzťahov a práv a povinností z osobitných vzťahov sudcov a prísediacich z radov občanov k štátu prechádzajú od 1. júna 2023 z Okresného súdu Skalica na Okresný súd Senica.

III.

Argumentácia sťažovateľky

5. Sťažovateľka argumentuje, že z celkovej náhrady trov konania pripadlo na odmenu za úkony právnej služby 6 758,90 eur, na náhradu za stratu času stráveného cestou 3 520,56 eur a na cestovné náklady 3 158,29 eur. V dôsledku skutočnosti, že žalovaný si zvolil advokáta až z Košíc, jeho trovy sa zdvojnásobili. Spor nebol ničím mimoriadny a nebol ani tak odborne náročný, aby si vyžadoval angažovanie advokáta z Košíc. Ide o bežný pracovnoprávny spor. V bezprostrednom okolí pôsobia desiatky advokátov. V Bratislave, ktorá je od Skalice vzdialená 90 km a hodinu jazdy autom, pôsobí 2 381 advokátov. Voľba advokáta z Košíc nebola účelná. Okresný súd nezohľadnil špecifiká

posudzovanej veci, právne normy uplatnil ústavne nekonformným spôsobom, formalisticky, v extrémnom rozpore s princípmi spravodlivosti.

IV.

Vyjadrenie okresného súdu, zúčastnenej osoby a replika sťažovateľky

6. Okresný súd k ústavnej sťažnosti uviedol, že k otázke vhodnosti voľby advokáta zaujal stanovisko v bode 27 odôvodnenia napadnutého uznesenia, v ktorom poukázal na obdobný prípad, ktorým sa zaoberal ústavný súd v náleze sp. zn. I. ÚS 41/2021. Okresný súd vychádzal taktiež z rozhodnutia Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 5MCdo/7/2008 s tým, že základným právom každého vyplývajúcim z čl. 47 ods. 2 ústavy je právo zvoliť si ktoréhokoľvek právneho zástupcu uvedeného v zozname advokátov. Okresný súd nesúhlasí s tvrdením sťažovateľky, že sa s jej námietkou o účelnosti vynaložených nákladov vyrovnal len formálnym konštatovaním.

7. Zúčastnená osoba, ktorou je mesto Gbely (vystupujúce v konaní pred všeobecnými súdmi v postavení žalovaného), možnosť vyjadriť sa k ústavnej sťažnosti v ústavných súdom stanovenej lehote nevyužila. Sťažovateľka možnosť zaujať stanovisko k vyjadreniu okresného súdu v ústavných súdom stanovenej lehote nevyužila.

V.

Posúdenie dôvodnosti ústavnej sťažnosti

8. Podstata sťažnostnej argumentácie spočíva v tvrdení, že trovy žalovaného vynaložené na jeho právne zastúpenie, konkrétne trovy predstavujúce cestovné a náhradu za stratu času, nemožno považovať za účelne vynaložené vzhľadom na okolnosti prípadu a skutočnosť, že žalovaný si zvolil advokáta z opačného konca republiky.

9. Ústavný súd sa k posudzovaniu rozhodnutí o trovách konania stavia rezervovane a k zrušeniu výroku o trovách konania pristupuje iba výnimočne (porovnaj m. m. IV. ÚS 45/06, I. ÚS 156/2010, IV. ÚS 40/2011, IV. ÚS 583/2018). Tento prístup vychádza z toho, že rozhodnutie o trovách konania má vo vzťahu k veci samej jednoznačne akcesorickú povahu a samo osebe väčšinou nedosahuje takú intenzitu, ktorá je spôsobilá porušiť základné práva a slobody, akokoľvek sa môže účastníka konania citeľne dotknúť. To však ale neznamená, že rozhodnutiami o trovách konania nemôže dôjsť k porušeniu práv sťažovateľa. Otázka trov konania môže nadobudnúť ústavnoprávnu dimenziu v prípade postupu všeobecného súdu, ktorý je založený na celkom zjavne nesprávnej interpretácii a aplikácii príslušných ustanovení zákona upravujúcich trovy konania, v ktorom sú obsiahnuté črty svojvôle alebo extrémny rozpor s princípmom spravodlivosti (napr. v dôsledku prepriateho formalizmu), a taktiež v prípade, ak je odôvodnenie súdneho rozhodnutia vo vzťahu k výroku o trovách konania celkom nedostatočné, t. j. nepreskúmateľné (obdobne napr. IV. ÚS 348/2011, IV. ÚS 341/2012, II. ÚS 837/2015).

10. Zmyslom a účelom náhrady trov konania v konaní pred všeobecným súdom je poskytnúť úspešnému účastníkovi alebo účastníkovi, ktorému to priamo priznáva zákon náhradu tých trov konania, ktoré vo vecnej a časovej súvislosti s konaním musel alebo bude musieť nepochybne zaplatiť, pričom by ich nemusel zaplatiť, ak by tu nebolo konanie pred všeobecným súdom. Výnimky z tohto pravidla musí ustanoviť zákon (čl. 46 ods. 4 a čl. 51 ods. 1 ústavy). Aj tieto

výnimky sa musia uplatňovať len za splnenia všetkých zákonom ustanovených podmienok a skôr reštriktívne (m. m. II. ÚS 31/04).

11. Trovy vynaložené účastníkom konania v konaní musia byť v príčinnej súvislosti s jeho procesným postojom k predmetu konania. Ich vynaložením sa musí sledovať procesné presadzovanie uplatneného nároku alebo procesná ochrana proti takému nároku. Účelnosť sa v zásade dá stotožniť s nevyhnutnosťou alebo právnou možnosťou vynaloženia trov spojených s ústavne zaručeným právom na právnu pomoc v zmysle čl. 47 ods. 2 ústavy a trovy právneho zastúpenia sa vo všeobecnosti za účelne vynaložené trovy považujú. Trovy potrebné na účelne vynaloženie alebo ochranu práva sa však nemôžu posudzovať ako celok, teda aj keď má účastník konania nárok na náhradu trov konania, pretože mal vo veci plný úspech, každý úkon alebo každé platenie trov treba posudzovať samostatne, to platí aj pre trovy právnej služby (III. ÚS 481/2015).

12. Podľa § 251 Civilného sporového poriadku (ďalej len „CSP“) trovy konania sú všetky preukázané, odôvodnené a účelne vynaložené výdavky, ktoré vzniknú v konaní v súvislosti s uplatňovaním alebo bránením práva.

13. Ústavný súd v náleze sp. zn. III. ÚS 216/2022 konštatoval, že *„je síce v pôsobnosti všeobecného súdu pri rozhodovaní o výške náhrady trov konania posúdiť účelnosť vynaložených trov, dôvodom vyhodnotenia (časti) trov právneho zastúpenia pozostávajúcich z cestovného a náhrady za stratu času ako neúčelných však nemôže byť bez ďalšieho iba samotná okolnosť väčšej vzdialenosti sídla právneho zástupcu od sídla konajúceho všeobecného súdu. Ku každému prípadu rozhodovania o výške náhrady trov konania a posudzovaniu účelnosti vynaložených trov je nevyhnutné pristupovať osobitne, komplexne zohľadniť relevantné okolnosti sporu.“*

14. Nemožno polemizovať so záverom, že sťažovateľka bola v konaní neúspešná a ako neúspešnej strane jej vznikla povinnosť nahradiť žalovanému trovy konania. Priznanie nároku na náhradu trov konania žalovanému v rozsahu 100 % však ešte neznamená, že žalovanému má byť v konečnom dôsledku priznaná náhrada všetkých trov, ktoré v konaní vynaložil, bez náležitého vyhodnotenia ich účelnosti s ohľadom na konkrétne okolnosti veci.

15. Je nepochybné, že na markantnom navýšení trov žalovaného sa podpísala okolnosť výberu jeho právneho zástupcu, ktorého sídlo (Košice) je vzdialené 414 kilometrov od všeobecného súdu konajúceho vo veci (pôvodne Okresný súd Skalica). Vzhľadom na túto skutočnosť bola žalovanému priznaná náhrada cestovného a náhrada za stratu času stráveného cestou na súd a späť (účasť na 9 pojednávaniach a účasť na verejnom vyhlásení rozsudku) vo výške 5 565,71 eur + 20 % DPH (1 113,14 eur), t. j. celkovo 6 678,85 eur.

16. V tejto súvislosti nemožno opomenúť ani skutočnosť, že na výške cestovného sa podpísala aj nadpriemerná spotreba motorového vozidla právneho zástupcu žalovaného (10,7 l na 100 km), čo vzbudzuje dôvodné pochybnosti o tom, že trovy predstavujúce cestovné možno považovať za účelne vynaložené v rozsahu, v akom bola ich náhrada priznaná napadnutým uznesením sudcu. Na okolnosť nadpriemernej spotreby motorového vozidla sťažovateľka poukazovala v sťažnosti proti uzneseniu vyššieho súdneho úradníka.

17. Ústavný súd konštatuje, že sťažovateľka sa žalobou domáhala určenia neplatnosti odvolania z funkcie riaditeľky školy a náhrady funkčného platu, v spore vznikla potreba uskutočniť výsluch viacerých svedkov a bolo nutné primárne posúdiť, či v danom prípade boli splnené zákonom

ustanovené predpoklady pre odvolanie z funkcie. Ústavnému súdu je z jeho rozhodovacej činnosti známe, že advokátska prax právneho zástupcu žalovaného sa zameriava na oblasť správneho práva. Okolnosti sporu, vyjadrenia právneho zástupcu žalovaného v rámci konania pred okresným súdom však nenasvedčujú záveru, že išlo o mimoriadne komplikovaný a právne náročný spor, ktorý by si u žalovaného vyžadoval zúženie okruhu do úvahy prichádzajúcich advokátov v miere opodstatňujúcej voľbu právneho zástupcu z úplne opačného konca republiky.

18. Ústavný súd v žiadnom prípade nepopiera právo sporovej strany zvoliť si advokáta podľa vlastného výberu. Možnosť zvoliť si akéhokoľvek advokáta však automaticky neznamená, že v prípade úspechu v spore bude strane nevyhnutne priznaná náhrada všetkých trov právneho zastúpenia, ktoré strana vynaložila, keďže v zmysle zákona (CSP) sa nahrádzajú iba tie trovy, ktoré boli v konaní vynaložené účelne.

19. Napadnuté rozhodnutie okresného súdu, vychádzajúc z jeho odôvodnenia, síce *prima facie* nevykazuje znaky arbitrárnosti, či iných zjavných pochybení, komplexným zohľadnením okolností prípadu ho však nemožno označiť za súladné s princípom spravodlivosti. Uloženie povinnosti náhrady trov neúspešnej sťažovateľke v rozsahu 13 022,38 eur, z čoho viac ako polovica sumy pripadá na cestovné a náhradu za stratu času (+ tomu prislúchajúce DPH), nadobúda podobu neprímeranej sankcie za iniciovanie sporu, snahu o ochranu svojich práv, zohľadniac predmet, charakter sporu, právne otázky týkajúce sa veci samej, ktoré bolo nutné v spore zodpovedať, v kontexte výberu právneho zástupcu žalovaného so sídlom značne vzdialeným od sídla všeobecného súdu.

20. Za tohto stavu ústavný súd konštatuje, že napadnuté uznesenie sudcu, ktorým bola sťažovateľka zaviazaná na náhradu trov pozostávajúcich z cestovného a náhrady za stratu času (+ DPH) vo výške 6678,85 eur, nenaplnia ani účel sledovaný ustanovením § 251 CSP.

21. Uznesenie sudcu, ktorým nedošlo k náležitému zohľadneniu okolností veci a skúmaniu účelnosti trov právneho zastúpenia žalovaného pozostávajúcich z cestovného a náhrady za stratu času, možno vzhľadom na uvedené skutočnosti podľa ústavného súdu považovať za vybočenie z procesných pravidiel upravujúcich rozhodovanie o trovách konania dosahujúce ústavnoprávnu intenzitu, ktorým došlo k porušeniu základného práva sťažovateľky na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy, preto ústavný súd pristúpil k vysloveniu porušenia tohto sťažovateľkou označeného práva napadnutým uznesením sudcu (bod 1 výroku nálezu).

22. Ústavný súd dospel k záveru, že pre dosiahnutie nápravy vo veci je nevyhnutné zrušiť napadnuté uznesenie sudcu a vrátiť vec okresnému súdu na ďalšie konanie (bod 2 výroku nálezu). Okresný súd je v ďalšom konaní vo veci podľa § 134 ods. 1 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) viazaný právnymi názormi ústavného súdu vyjadrenými v tomto náleze. Po vrátení veci na ďalšie konanie bude úlohou okresného súdu opätovne rozhodnúť o sťažnosti sťažovateľky podanej proti uzneseniu vyššieho súdneho úradníka, rešpektujúc obsah a zmysel práv, ktorých porušenie bolo ústavným súdom zistené.

23. Vo vzťahu k namietanému porušeniu práva sťažovateľky zaručeného jej v čl. 20 ods. 1 ústavy sa ústavný súd riadil princípom minimalizácie svojich zásahov do právomoci všeobecných súdov, rozhodnutia ktorých sú v konaní o sťažnosti podľa čl. 127 ods. 1 ústavy preskúmané

(IV. ÚS 303/04, IV. ÚS 64/2010), ktorý vyplýva z jeho subsidiárneho postavenia pri ochrane základných práv a slobôd. Vychádzal pritom v súlade so svojou doterajšou judikatúrou (napr. II. ÚS 182/06, IV. ÚS 311/08) z toho, že v nadväznosti na vyslovenie porušenia základného práva sťažovateľky podľa čl. 46 ods. 1 ústavy napadnutým uznesením sudcu a jeho zrušením sa otvára priestor na to, aby sa okresný súd v ďalšom konaní sám vyrovnal s ochranou uvedených práv hmotnoprávneho charakteru. Ústavný súd preto tejto časti ústavnej sťažnosti sťažovateľky nevyhovel (bod 4 výroku nálezu).

VI.

Trovy konania

24. Ústavný súd priznal sťažovateľke (§ 73 ods. 3 zákona o ústavnom súde) nárok na náhradu trov konania v celkovej sume 530,86 eur (bod 3 výroku nálezu).

25. Pri výpočte trov právneho zastúpenia sťažovateľky ústavný súd vychádzal z vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení účinnom do 31. decembra 2023 [§ 1 ods. 3, § 11 ods. 3, § 13a ods. 1 písm. a) a c), § 16 ods. 3, § 18 ods. 3]. Základná sadzba odmeny za úkon právnej služby uskutočnený v roku 2023 je 208,67 eur a hodnota režijného paušálu je 12,52 eur. Sťažovateľke vznikol nárok na náhradu trov konania za dva úkony právnej služby uskutočnené v roku 2023 (prevzatie a príprava zastúpenia, podanie sťažnosti ústavnému súdu). Právny zástupca sťažovateľky je platiteľom dane z pridanej hodnoty, preto sa odmena advokáta zvyšuje o 20 % (88,48 eur).

26. Priznanú náhradu trov právneho zastúpenia je okresný súd povinný uhradiť na účet právneho zástupcu sťažovateľky (§ 62 zákona o ústavnom súde v spojení s § 263 CSP) označeného v záhlaví tohto nálezu v lehote dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 27. júna 2024

Robert Šorl
predseda senátu